

Succesvol management ter preventie van ongevallen

Jaarlijks krijgen bijna 5 miljoen mensen in de Europese Unie een arbeidsongeval dat leidt tot een afwezigheid van meer dan drie dagen; dat zijn zo'n 146 miljoen verloren werkdagen (!). Soms is er sprake van blijvend letsel dat invloed heeft op iemands arbeidsgeschiktheid en privé-leven. Ongevallen op het werk komen voor in alle bedrijfstakken. Deze lopen uiteen van uitglijden, struikelen en valpartijen, contact met vallende objecten, contact met scherpe en hete voorwerpen tot ongelukken met voertuigen en machines. Veel van deze **problemen kunnen voorkomen worden door adequaat management.**

De aan beroepsongevallen verbonden kosten zijn hoog; hiertoe worden o.a. gerekend:

- ziekengeld, loon voor overuren, tijdelijke arbeidskrachten ter vervanging, vervroegde uittreding, werven van nieuwe arbeidskrachten, om-, her- en bijscholing;
- verloren produktietijd en omzet;
- schade aan bedrijf, apparatuur, materialen en produkten;
- tijd die het management besteedt aan de afhandeling van ongevallen;
- hogere verzekeringspremies en aan advocaten te betalen honoraria;
- lagere motivatie van de werknemers

Risico's op ongevallen zijn groter voor werknemers in het **midden- en kleinbedrijf (MKB)**. Het percentage ongevallen met dodelijke afloop onder werknemers in bedrijven met minder dan 50 werknemers is ongeveer tweemaal zo groot als dat in grotere bedrijven (!).

Verantwoordelijkheid voor adequaat management

Overeenkomstig richtlijnen van de Europese Unie dragen **werkgevers** de verantwoordelijkheid voor de veiligheid en de gezondheid van hun werknemers. De minimumvereisten zoals vastgelegd in deze richtlijn (o.a. richtlijn 89/391: algemeen **kader** voor risicovaststelling en preventie) zijn omgezet in **nationale wetgeving** die aanvullende vereisten kan bevatten.

Werkgevers worden verzocht om risico's te beoordelen en praktische maatregelen te treffen ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van hun werknemers, een ongevallenregister bij te houden, informatie te verstrekken en cursussen te organiseren, werknemers te raadplegen en maatregelen af te stemmen en te coördineren met contractanten. Binnen de preventie is een soort hiërarchie vast te stellen: risicovoorkoming, risicobestrijding aan de bron, aanpassing van het werk aan de werknemer, vervanging van gevaarlijke materialen door minder gevaarlijke en voorrang aan collectieve maatregelen boven individuele maatregelen. Werknemers hebben recht op informatie over de risico's voor gezondheid en veiligheid, preventieve maatregelen, eerste hulp en procedures in noodgevallen. **Werknemers** zijn verantwoordelijk voor een actieve bijdrage aan de preventieve maatregelen van werkgevers en moeten de instructies uit de gevolgde cursussen opvolgen en zorg dragen voor zowel hun eigen gezondheid en veiligheid als die van hun collega's.

(!) "Accidents at work in the EU in 1996", Statistics in Focus, Theme 3 - 4/2000, Eurostat.

(2) <http://europe.osha.eu.int/legislation/> verschaft koppelingen naar **EU-wetgeving**, nadere bijzonderheden van richtsnoeren van de Commissie voor het MKB en over risicobeoordeling alsmede naar websites van de lidstaten waar **nationale wetgeving** ter uitvoering van de richtlijnen en -snoeren kan worden gevonden.

De in deze factsheet opgenomen informatie is niet bedoeld als vervanging van officiële teksten van de Gemeenschappen of lidstaten.

Voorkoming van ongevallen – Succesfactoren

Gezondheid en veiligheid vereisen een grote **inzet van het management**, ruime **betrokkenheid van de werknemer** en een goed gestructureerd **managementsysteem**.

Inzet van het management

Het management moet de sturende kracht zijn voor gezondheid en veiligheid door:

- beleid en doelstellingen op het gebied van gezondheid en veiligheid vast te stellen;
- adequate middelen te verschaffen om dit beleid ten uitvoer te brengen;
- gezondheid en veiligheid in alle managementfuncties en -besluiten op te nemen;
- werknemers te raadplegen;
- de doelmatigheid van het beleid en het hele systeem te bewaken en, waar nodig, aan te passen.

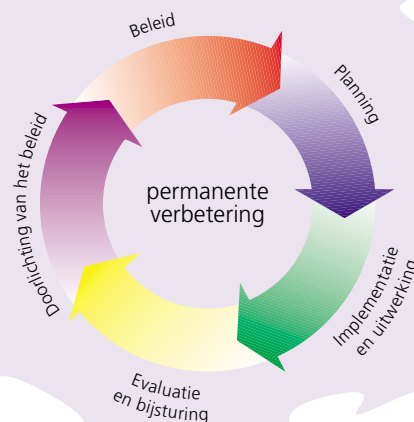
Inzet betekent bijvoorbeeld: besluiten in praktijk brengen, veiligheid als discussiepunt naar voren brengen tijdens vergaderingen van het management, regelmatig de werkvloer bezoeken en betrokkenheid tonen bij veiligheidsonderzoeken.

Betrokkenheid van de werknemer

Overleg met het personeel is een eerste vereiste. Met behulp van hun kennis is het gemakkelijker te waarborgen dat risico's juist worden ingeschat en werkbare oplossingen worden gevonden. De personeelsvertegenwoordiging vervult hierbij een belangrijke rol. Werknemers moeten worden geraadpleegd over maatregelen op het gebied van gezondheid en veiligheid en tevens vóór de invoering van nieuwe technologieën of produkten. De hiervoor gebruikte methoden kunnen variëren van veiligheidscomités (in Nederland), comités voor Preventie en Bescherming op het werk (in België), ondernemingsraden en teamvergaderingen tot informele besprekingen. Overleg draagt er in belangrijke mate toe bij dat werknemers zich betrokken voelen bij veiligheids- en gezondheidsprocedures en bij verbeteringen op dit gebied.

Gezondheids- en veiligheidsmanagement

Een gestructureerde aanpak biedt een waarborg voor het juist en volledig beoordelen van risico's en het invoeren en toepassen van veilige werkmethoden. Periodieke controles moeten verifiëren of deze maatregelen nog voldoen. Een veel gebruikt managementmodel wordt hieronder weergegeven.

Beleid – Vergt duidelijke inzet, doelstellingen, verantwoordelijkheden en procedures voor de organisatie

Planning – Bepaalt en beoordeelt de risico's die arbeidsactiviteiten met zich meebrengen en hoe deze onder controle gehouden kunnen worden. Planningactiviteiten omvatten ondermeer:

- beoordeling van risico's en vaststelling van preventiemaatregelen;
- vaststelling van de organisatorische veranderingen en afspraken met het management die noodzakelijk zijn om controle uit te kunnen oefenen;
- vaststelling van de behoefte aan cursussen;
- waarborg inzake de beschikbaarheid van kennis, vaardigheden en expertise op het gebied van gezondheid en veiligheid op het werk.

Risicobeoordeling heeft te maken met het:

- inschatten van gevaren – waar kan iets misgaan?
- beoordelen wie (werknemers, contractanten of omstanders) gewond kan raken alsmede de ernst van de verwonding;
- bepalen hoe groot de kans is dat dit gebeurt;
- vaststellen hoe deze risico's kunnen worden vermeden of teruggebracht - kunnen voorzieningen, werkmethoden, materieel of cursussen worden verbeterd?
- stellen van prioriteiten voor actie op basis van de grootte van het risico, aantallen mensen die risico lopen enz.;
- ten uitvoer leggen van controlemaatregelen;
- verifiëren van de doelmatigheid van de controlemaatregelen;
- integreren van werknemersoverleg in het proces en verspreiden van informatie over de resultaten van risicobeoordeling.

Implementatie en uitwerking – Betekent het in praktijk brengen van de plannen. Dit houdt ondermeer in: het doorvoeren van veranderingen in de organisatie en werkprocedures, werkomgeving, materieel en gebruikte producten, opleiding van management en personeel, en verbetering van de communicatie.

Opleiding

Alle werknemers moeten weten hoe zij veilig kunnen werken. Daarom moet in een cursus aan de orde komen welke risico's bestaan, welke maatregelen voor bescherming moeten worden genomen en wat de procedures in noodgevallen inhouden.

Cursussen moeten relevant en begrijpelijk zijn, ook voor werknemers die een andere taal spreken. Cursussen moeten gegeven worden aan nieuwe medewerkers maar ook aan al langer in dienst zijnde medewerkers als er veranderingen optreden in de arbeidspraktijk of het materieel, bij verandering van baan of bij de invoering van nieuwe technologieën.

Evaluatie en bijsturing - Arbeidsverrichtingen moeten worden gecontroleerd. Dit kan reactief gebeuren door bijvoorbeeld ongevallenregisters bij te houden, maar ook proactief door middel van bijvoorbeeld feedback uit inspecties en audits en uit personeelsenquête's. In **onderzoeken naar de ongevallen** moeten de directe en onderliggende oorzaken vastgesteld worden, maar ook eventuele nalatigheid van de kant van het management. Hiermee wordt beoogd te waarborgen dat systemen en procedures functioneel zijn en dat deze zo nodig onmiddellijk kunnen worden aangepast.

Doorlichting van het beleid – Maakt controle van het algemene functioneren van het managementsysteem mogelijk. Externe omstandigheden kunnen veranderen, bijvoorbeeld door de invoering van nieuwe wetgeving. Dit biedt tevens de mogelijkheid om vooruit te kijken bijvoorbeeld naar veranderingen in de bedrijfsstructuur, ontwikkeling van nieuwe producten of de invoering van nieuwe technologieën. De analyse van ongevallen moet ertoe leiden dat het management hieruit een les trekt. Bij een **audit** moet bekeken worden of met het bestaande beleid, de bestaande organisatie en systemen de juiste resultaten behaald worden.

Checklist

- Bestaan er duidelijke procedures en verantwoordelijkheden voor gezondheid en veiligheid en kent iedereen zijn eigen en andermans verantwoordelijkheden?
- Weet u wat u moet doen om de wetgeving op het gebied van gezondheid en veiligheid na te leven? Zo niet, heeft u een deskundige medewerker in dienst die u van advies kan dienen?
- Heeft u de voornaamste risico's voor gezondheid en veiligheid vastgesteld en heeft u maatregelen getroffen om deze te vermijden of te verminderen?
- Zijn de afspraken voor onderhoud van het arbeidsmaterieel toereikend?
- Beschikken uw werknemers over eventueel noodzakelijke op een andere wijze persoonlijke beschermingsmiddelen voor risico's die niet vermeden kunnen worden? Hebben zij een cursus gevolgd in het juiste gebruik hiervan?
- Heeft u uw werknemers informatie verstrekt over de risico's? Hebben zij geleerd om veilig te werken en kennen zij de procedures in noodgevallen?
- Is er overleg met uw werknemers over gezondheids- en veiligheidsvraagstukken, inclusief beleidswijzigingen, werkprocedures, materieel?
- Weten uw werknemers hoe melding te maken van onveilige arbeidsomstandigheden en ongevallen?
- Onderneemt u onmiddellijk actie voor het onderzoeken van ongevallen, bijna-ongevallen en gemelde problemen?
- Inspecteert u regelmatig de werkplek en controleert u of uw werknemers veilige werkprocedures respecteren?
- Beschikt u over een systeem voor het analyseren van uw gezondheids- en veiligheidsbeleid en werkprocedures?

Voor meer informatie / Referenties

Meer informatie over adequate managementpraktijken is beschikbaar op de *website van het Agentschap*. Alle publikaties van het Agentschap kunnen gratis worden gedownload. Ongevallenpreventie op het werk is het thema van de Europese Week voor veiligheid en gezondheid op het werk die door de lidstaten wordt georganiseerd in oktober 2001; meer informatie hierover is te vinden op <http://osha.eu.int/ew2001/>. De website van het Agentschap heeft koppelingen naar *websites van de lidstaten* waar u nationale wetgeving en richtsnoeren kunt vinden: Voor Nederland: <http://www.arbo.nl> of <http://nl.osha.eu.int> Voor België: <http://be.osha.eu.int>